

weg met een enkel vonniswoord of keurig machtspreukje te willen kenschetsen. Het gaat niet aan met name onze eeuw alleen te meten naar de teekenen van ontbinding. De wereld is geen kerkhof en de moderne mensch geen lijk. Geschiedenis is altijd gisting, crisis, en we zien het ook op economisch en internationaal-staatskundig gebied, in de vrijmaking van den arbeid, in de vastlegging van de rechten van den arbeidenden stand, in het streven naar een organisatie van het wereldleven in een volkenbond, in de poging tot het scheppen van een internationale rechtbank, — wij zien het in de respectabele maatregelen tot bescherming en opvoeding der jeugd, in de driftige bestrijding van het alcoholisme en de forse "drooglegging" van staten, dat het toch niet alles dood en duisternis is, wat uit de moderne menscheit opgist, en wij ontvangen hieruit de aanmaning, ook in de beoordeeling van de prestaties op het veld der wijsbegeerte, en in het algemeen van de producten van het geestesleven der huidige ongelovige wereld, niet eenzijdig en zwartgallig te zijn.

Met andere woorden: Men kan onzen tijd van twee kanten bekijken.

Laat ik trachten, dit door voorbeelden sprekend en bevattelijk te maken.

Er zijn menschen, die wanhopig oordeelen, dat onze tijd dóór en dóór materialistisch is.

Het valt hun niet zwaar hun pessimisme redelijk voor te stellen, want, al is er reeds geruimen tijd geleden een kentering ingetreden in de geestverrichting der natuurwetenschap, de dragers en vertegenwoordigers dezer wetenschap, gelijk wij die aan de staatsuniversiteiten aantreffen, vertoonen over het algemeen nog niet het beeld van den verloren zoon, die de zwijntroeg van het materialisme vaarwel zegt, om naar vaderhuis van overvloed terug te keeren.

Comte teekende eens den gang der geschiedenis aldus: In de oudste tijden verkeerde de menscheit in de theologische periode; na de Hervorming in de metaphysische (bovennatuurlijke); en nu komen wij in de natuurkundige.

In deze uitspraak kan men evengoed waarheid als onzin vinden.

Zoo ook in het harde vonnis van Theobald Ziegler (Geestelijke en sociale stroomingen in de 19de eeuw): „Onze wetenschap heeft aan al het transcendente (wat boven de waarneming uitgaat) den rug toegekeerd“.

Zachter in den vorm, maar naar den inhoud even scherp, is het oordeel van Simon („Christliche und moderne Weltanschauung“): „Door de moderne wereld gaat een tendens (doelstreven), die ons ver en verder af wil drijven van Christus en den levenden God“.

En, al heeft in theorie de wetenschap het platte, hette, materialisme van Haeckel en Büchner verloochend, het volk, de massa, heeft deze frontverandering der leiders nog niet meegemaakt.

In het jaar 1900 waren, alléén in Duitschland, 700.000 exemplaren van Haeckel's „Werelddraden" verkocht.

Het Marxisme, met al zijn fundamentele fouten

en dwaansheden, is feitelijk nóg de denksfeer, waarin het socialisme en communisme leeft.

Het karakter van de wijsbegeerte, door de school van '80 gepropageerd, was, ondanks het mooi mystieke kleurtje, antichristelijk en antigodsdienstig.

Al hebben deze mannen later niet weinig bakzeil gehaald, al heeft Kloos „De navolging van Christus" van Thomas à Kempis, verholandscht en verheerlijkt; al heeft Louis Couperus gevoelige dingen gezegd over „De jeugd van St. Franciscus"; al heeft Frederik van Eeden den mysticus Eckhart bij zijn bewonderaars ingeleid en is hij tenslotte zelf tot de Roomsche vroomheid bekeerd, — de volksziel, insover zij zich met literatuur bemoeit, heeft de vroegere uittalingen dezer heeren — baanbrekers niet vergeten en losgelaten, omdat ze zich beter aansluiten bij de natuurlijke gesteldheid van het menschenhart.

Kloos heeft gezegd: „God en metaphysica zijn dingen, waarover men beter doet niet te spreken“.

Van hem is ook de gretig aanvaarde spot: „De godsdienst hoort thuis in hofjes en op de stille singels, waar de kastanjes het gele blad lang vasthouden“.

Moet ik nog meer illustraties invoegen?

Welnu, — de bij uitstek populaire, zelfs door schooljongens en bakvischjes van christelijke burgerscholen vertroetelde, Adama van Scheltema zei: „De godsdienst is de goedkoopste levensleer en zaligheid van de dommen, zwakken en oneerlijken“.

„Voor mij", zoo sprak dezezelfde dichtervorst, „is er slechts één vroomheid: de schoonheid, en slechts één geest: de Heilige Geest der Kunst“.

Albert Verwey filosofeerde: „Voor mij is er slechts één godsdienst: het leven“.

Met een verbluffende eerlijkheid heeft Schoemaeckers voorgesteld in den nieuwen godsdienst de aarde te aanbidden.

Het „Onze Vader" zet hij alvast om in de taal dezer religie: „Lieve aarde, die ons aller moeder zijn, gezegend zij uw heilige schoot“.

Deze taal is evangelie voor het aardschegezinde hart van den mensch, dat iedere profetie van Godsontkenning aangrijpt om het zinlijk leven te rechtvaardigen.

In den oceaan van het leven schijnt de koude golfstroom van het zinlijke allangzomeer te overheerschen.

In de oorlogslanden is de Europeesche ontarding der beschaving, waarvan Max Nordau reeds vóór 25 jaren het wrede beeld schetste, in het stadium van verwildering overgegaan.

In het soliede, voorbeeldige, Nederland nam de anti-kerkelijke strooming, die voor een groot deel anti-godsdienstig getypeerd is, toe in breedte en vaart.

Volgens de laatste telling verklaarden 533.714 menschen buiten alle kerkelijke organisatie te staan, — dat is bijna 8 pct. der geheele bevolking.

In Amsterdam bedroeg het getal der kerklozen in 1900, 5.9 pct.; in 1910, 11.81 pct.; en in 1920, 21.73 pct. van de bevolking. In tien jaar tijds is dus het getal der afzijdigen bijna verdubbeld.

De hoogst belangrijke toespraak is nageleefd woordelijk opgenomen in een boekje: Het derde Zuider-Zendingsfeest, Goes, A. C. de Jonge S.j., blz. 7-21.

Maar nog met het stof bedekt, dat de verkiesingen hadden opgejaagd, voelden verslaggevers van liberale bladen zich verplicht hun weerzin tegen den nieuwen volksvertegenwoordiger te kennen te geven door op laakbare wijze te spotten met de heilige dingen, door hem op dat Zendingsfeest besproken.

Dit was eveneens het geval met de toespraak van Dr. Kuyper op het Twaalfde Christelijk Nationaal Zendingsfeest te Boekenrode, 7 Juli 1875; waar hij verdere mededeelingen deed over de conventie te Brighton en haar noemde een reviel van zoo hoge beteekenis, dat men na de Hervorming vruchteloos in de kerkgeschiedenis naar wederga zocht. De kracht dezer beweging lag niet in eenigen vorm of leertype, maar uitsluitend in de tastbare tegenwoordigheid en krachtvolle werking van den Heiligen Geest. Of ook ons land den zegen dezer kracht zou smaken? Spreker meende dit ongetwijfeld. Het was een beweging geheel in den stijl onzer kerk; in hart en kern gereformeerd; zich aansluitend aan onze belijdenisschriften, aan de geliefkoosde schrijvers van weleer en aan wat nu nog de stille vromen onderling kenden.

Verder sprak Dr. Kuyper ook nog op het noordelijk Zendingsfeest te Winschoten over de geestelijke krachtsbetooning, door hem en een dertigtal broeders uit ons land te Brighton bijgewoond. De Standaard, 21 Juli 1875.

Vervolgens werd den 5den en 6den Augustus te Amsterdam, ten huize van Dr. Kuyper, een kleine reünie gehouden van de Nederlanders, die de conventies te Oxford en te Brighton bezocht hadden. O.m. besloot men hier tot de uitgave van het maand-schrift: De Weg ter Godzaligheid. Voorts werd het dogmatisch standpunt, waarop men zich tegenover de Engelsche beweging te plaatsen had, breedvoerig besproken, en geadviseerd: 1o. scherp te onderscheiden tusschen het werk Gods en de yeelszins gebrekkige, menschenlijke voorstelling; 2o.

En, nu eens de statistische cijfers, die men zoo gemakkelijk betwifelen en betwisten kan, daar-gelaten, zou men, ook met den besten wil tot optimistische waardeering, durven zeggen, dat binnen de grenzen der kerk de opgaande lijn zich het duidelijkst afteekent, dat de verbeteringsverschijnselen het in betekenis winnen van de symptomen van verdorring en verkoeling, dat de (ik zeg niet tendens, maar) de kracht tot reformatie steviger is dan de kracht tot onderdrukking van het eertijds jong en vóórluovend ontsproten leven?

Om de vergelijking door tegenstelling zoo algemeen en duidelijk mogelijk te maken: Heeft de kerk in de laatste kwarteeuw, méér invloed uitgeoefend op de wereld, dan de wereld op de kerk?

Ik vrees, dat het antwoord zal moeten zijn: ondanks den heroïeken opbouw van den vroeger vergeten en verwaarloosden arbeid, ondanks de wonderbaarlijke vertakking van christelijke organisaties, ondanks de geboorte en den groei der inwendige zending, is de kerk door de geweldig opdringende cultuur bedrukt geraakt, teruggedrongen, en, zoo-wel wegens gebrek aan aanpassings- als aan weerstandsvermogen, innerlijk verzwakt.

B. W.

LITERATUUR EN KUNST.

Het genieten van muziek.

II.

Het gevoel voor schoonheid, bij weinigen totaal afwezig, bij zeer velen latent, kan door ernstige inspanning en geduldig oefenen tot een ongedachte ontwikkeling komen. Dit was de hoofdinhoud van het vorige artikel, en het blijft gelden, ook na wat ik nu ga zeggen. De ontwikkeling van het muzikaal gevoel vereischt de meest intense zelfwerkzaamheid van den mensch, maar we mogen evenmin uit het oog verliezen, dat de kunst van het genieten zoo iets heel eenvoudigs is! De ingewikkelde en vergevorderde techniek schijnt het wel moeilijker te maken (bijv. op het gebied van muziek en schilderkunst), maar vaak ontmoeten we toch menschen, die genieten, ook al zijn ze niet in alle opzichten „deskundig“.

Er zijn menschen, die niet kunnen genieten, omdat zij te traag en te zwaar zijn van structuur! Plato zegt in één van zijn dialogen (den Phaedrus), dat in de menschenziel een aangroeien van vleugels begint, wanneer zij in verrukking geraakt voor de schoonheid der dingen. Hier is in een beeld het wezen van het genieten begrepen: het is een aanschielen van vleugels, een streven naar omhoog!

De platvloersche mensch geniet niet, omdat hij de aarde, waaraan hij als vastgenageld staat met met beide voeten, niet wil verlaten. Hij is alleen maar ernstig, en dat in den verkeerden zin des woords (want het is niet verkeerd ernstig te zijn): zijn ernst is synoniem met zwaarmoedigheid. En de vreugde van het genieten weet hij niet te bereiken, want hij kan zich niet verheffen boven de zware aarde! Hij komt altijd te laat, wanneer er iets te genieten valt: de zwaarte van

de heiligmaking als daad Gods te blijven belijden; en 3o. tegen allen zweem van volmaaktheitsleer ten stelligste te staan. Zie Zondagsblad, 18 Juli en 8 Aug. 1875. Op den avond van den tweeden reüniedag, 6 Augustus, werd nog in de Schotsche Zendingskerk een openbare samenkomst gehouden, waarbij de H.H. J. Brummelkamp, Joh. van 't Lindenhout, P. Huët, A. Kuyper en anderen als sprekers optraden, om de gemeente in den genoten zegen te doen deelen.

Nog stelde Dr. Kuyper in het Zondagsblad van 5 Sept.—31 Oct. 1875, aan de hand van Bijbel en Kerkleer, een onderzoek in naar het wezen der Verzegeling, terwijl hij in het nummer van 3 October de Hollandsche vertaling van Des Christens Heilgeheim door mevrouw Pearl-Smith, aanbeval als een voortreffelijk boekje, zoo voortreffelijk, dat hij den lust niet kon weerstaan er in de eigen kolommen van zijn blad een gedeelte uit over te nemen, en wel dat gedeelte, waarin de schrijfster het heeft over sommige kenteekenen eener toegewijde ziel. Daarin lezen we dan o.m.:

Wat nu hunne levenswijze aangaat, zoo zien wij altijd dat zulke Christenen vroeger of later hunne wereldsche vermaken laten varen; zij hebben geen smaak meer in het lezen van romans; ook niet in het dragen van kleindodien, maar nemen eene eenvoudige kleeding aan, zonder noodeloozen opschik; zij wenschen alle ijdele gebruiken te laten varen, alsook alle bloot zinnelijke genietingen. Ik heb opgemerkt, dat zij doorgaans het rooken van tabak er vroeger of later aan geven, ook het drinken van wijn en bier, behalve wat hun voor de gezondheid wordt voorgeschreven.

Volgens Dr. Kuyper droeg dit stuk zoozeer den stempel van een nuchteren, practischen, Schriftuurlijken zin, dat het hem vreemd voorkwam, hoe men, met zulke uitingen voor zich, de zoogenaamde Oxfordse beweging van dweperij, zoo niet van erger kon verdenken.

En na de Bijbelstudies over de Verzegeling begon hij nu in het nummer van 14 November een artikelreeks over Het Gereformeerde Vasten.

zijn innerlijk wezen belemmert hem den vooruitgang. En als hij nog bijtijds aankomt, is hij nog lang niet aan het genieten toe, want hij wil eerst grondig onderzoeken, of hier wel genoten kan worden. Uit pure weethuist gaat hij dan het kunstwerk te lijf. Misschien kan hij dan met zijn enorme detail-kennis aangaande het leven van den een of anderen kunstenaar en den tijd, waarin hij leefde, een weetgierig collega van dienst zijn; — maar de schoonheid van het kunstwerk blijft hem een eeuwig geheim!

De eenige voorwaarde voor het genieten is deze: zich open te stellen voor het schoone, onafankelijk te zijn! Het is een streven naar omhoog, een aangroeien van vleugels, maar ook een wachten als op de onthulling van een groot geheim. Een wachten, niet werkloos en ledig, maar een wachten als van de kranten en kreupelen in het Evangelieverhaal, die lagen te wachten op de beroering van het water, „want een Engel daalde neder op zekeren tijd in het badwater en beroerde het water; die dan het eerst daarin kwam na de beroering van het water, die werd gezond, van wat ziekte hij ook bevangen was”.

Dan gaat zich het geheim onthullen, overal waar ge maar zijt. Het is niet alleen in het geheimzinnig ruischen van den wind door de bosschen, in de rustige zee-bij-avond, in het maanlicht breed-uitgegoten over het landschap, maar vooral ook vlak bij u, daar, waar ge het nooit vermoed had. Als wij maar bereid zijn de schoonheid te ontmoeten, vinden wij ze overal en ongezoekt!

Maar de zware mensch moet er bij de haaren heen-gelept worden, en hij moet van te voren goed weten, of er hier of daar werkelijk te genieten valt, want hij maakt niet graag een vergeefsche reis. Zijn genieten moet altijd kunstmatig worden opgewekt; hij denkt, dat het hoogste genot daar gemaakt wordt, waar de meeste menschen heen draven. Er moet veel „rectame” gemaakt worden, om hem in beweging te brengen. Hij meent alleen te kunnen genieten, wanneer het etiket „wereldberoemd” of „wijd-vermaard” hem geruststelt, en hij heel zeker weet, dat hij geen gevaar loopt zich bespottelijk te maken met zijn enthousiasme! En dan betaalt hij plichtgetrouw den tol van zijn „bewondering”.

Het echte genieten kent niet zulke opgeschroefde idealen. Het is niet plomp en pompeus, maar argeloos en onbevangen. De mensch, die de lichte belevingeling der ziel niet kent, geniet niet maar „amuseert” zich slechts! Het ware genieten gaat de perken niet te buiten, maar heeft de „maat” lief.

De tweede voorwaarde voor het genieten is dus, naast de ontvankelijkheid, het maatbewustzijn. Hier komen we al dicht bij de muziek. Zou misschien de muziek met haar rythmus en harmonie de moeder zijn van alle kunsten? Haar rythmische polsslag klopt in de poëzie, haar harmonie is in het lijnenspel der plastische kunst, en een schoon schilderstuk is een „symphonie van kleuren”.

De schoonheid onthult voor het oor liever dan voor het oog haar geheimen. Door het Woord Gods zijn ook alle dingen gemaakt; God spreekt en het is er! In alle dingen is de „sprake Gods” nog te vernemen. „Mij spreekt het al een tale, wat God geschapen heeft”, zingt Guido Gezelle. Het is dan ook geen wonder, dat de natuur ons meer van haar schoonheid onthult, wanneer we naar haar luisteren, dan wanneer we naar haar zien! „Wie haar ziet en zien kon, ten einde doordringend”, zegt Bierens de Haan in een studie over de schoonheid in de natuur, „zou niet zien maar hooren”.

Het is treffend, dat de mensch „die opgetrokken geweest is in den derden hemel” (2 Cor. 12, 4) zich niets weet te herinneren, van hetgeen hij daar gezien heeft, maar wel getuigt, dat hij gehoord heeft onuitsprekelijke woorden, die het een mensch niet geoorloofd is te spreken.

De wereld en de natuur vol muziek! Wat is er veel te genieten; wij hebben maar ontvankelijk te zijn en stil te luisteren naar de Gods-spraak! Het heelt één harmonie en één muziek! Alles is muziek: al wat zich roert en beweegt, de zon-nige zomersche dagen, de nachten als de wind rust, het stroomende zonnelicht, de flonkerende sterren, 't zingen van de vogels, het gonzen der insecten, het ritselen der boomen, de vertrouwde geluiden van thuis — ja al wat is, is muziek. Het komt er slechts op aan het te hooren.

De oude Pythagoreïers waren er al van overtuigd, en ze wisten van een harmonie der sferen, die een goddelijke muziek teweeg bracht, maar onze ooren waren zoo er aan gewend, dat wij de muziek niet eens meer hoorden! Kunnen wij dan niet meer luisteren en zijn wij zoo weinig ontvankelijk voor deze sferen-harmonie?

Maar zoo hopeloos staat het niet met ons, want (en hiermee zijn wij teruggekeerd tot ons uitgangspunt) er is ook nog een oefenen van het gehoor mogelijk!

Het is niet zoo moeilijk de muziek der natuur te genieten en te waardeeren, als men slechts onbevangen luistert, — maar geheel anders wordt het, wanneer we gaan spreken over het genieten en doorleven van een enigszins gecompliceerd muziekstuk. Velen missen, zooals zij voorgeven, „het orgaan” om zoo iets te waardeeren. „Als

ik nu maar wist, wat dat alles beteekende”, hoort men hen zuchten. Zij hooren niets anders dan een chaotische mengeling van geluiden, en niettegenstaande hun inspanning om nu toch eens heel goed te luisteren staan zij reeds na enkele maten hulpeloos-verdwaald in den doolhof der klanken. Dit is een verschijnsel, dat zeer goed te verklaren is. Niemand wordt geboren met een volkomen ontwikkeld muzikaal opvatting-vermogen. Kunst moet worden verstaan om volkomen genoten te worden. Hiermee bedoelen wij geen intellectueel „verstaaen”, zoodat we hijv. een groote hoeveelheid kennis bezitten aangaande de tijdsomstandigheden en de persoonlijkheid van den kunstenaar, maar wij bedoelen, dat de levensdrang en de levensbezieling, die aan het kunstwerk ten grondslag ligt, opnieuw doorleefd moet worden.

Nu zijn wij menschen in het veelbewogen leven der kunst slechts een enkel moment meelevend en meestrevend. En de kunst heeft ook een geschiedenis! Dat beseffen wij niet genoeg, wanneer wij op het gebied der toonkunst plotseling geplaatst worden in het gezelschap der „modernen”. Nu moeten wij opeens gaan bewonderen de dieplijrische ontboezemingen van een Gustav Mahler, de verbazingwekkende gecompliceerdheid en bijna vermoedende techniek van een Reger, de programma-musiek van een Richard Strauss! 't Is geen wonder, dat wij hier in 't begin het spoor bijster raken: wij missen den schakel, die deze muziek bindt aan het verleden! Het hangt alles voor ons besef „in de lucht”.

Het menscheijk gehoor heeft zich in den loop der eeuwen belangrijk ontwikkeld, en heeft zich langzamerhand de fijnste en subtielste klank-nuanceringen eigen gemaakt. Nu moet deze gehele ontwikkelingsgang zich in ons in het kort nog eens herhalen, willen we komen tot een verstaan van de scheppingen der moderne toonkunst. We moeten op ontdekkingen uit, en ons gehoor ontwikkelen.

Zulk een ontdekkings-reiziger was de kleine Christoffel in den roman van Romain Rolland. Grootvader had aan zijn kinderen een oude piano gegeven. De vader vindt het „brandhout”, alleen de kleine Christoffel is in zijn schik met het nieuwe menbel. Hij vindt het een „tooverkast”, en hij had gehoord, hoe zijn vader, om den klank te probeeren er een kleinen regen gebroken akkoorden had laten uitkomen. „Zooals een lauwe windzucht er doet vallen, na een stortbui, van de natte takken in een bosch”.

En als zijn moeder een dag uit werken moet, en Christoffel alleen is, doet hij de piano open, sleept een stoel bij en hijst er zich boven op. Hij houdt zijn adem in, 't is hem „alsof hij een kanon moet afvuren”. Ineens, klinkt de toon, „er zijn diepe en hooge, er zijn er, die tintelen en andere die brommen. Hij beluistert ze, één voor één, zooals ze zachter worden en versterven; „zij deinen als de klokken, die je hoort op het veld, waarvan de wind de stem doet naderen en dan weer zich verwijderen, beurt om beurt; en als je dan goed luistert hoor je daarna in de verte andere stemmen, verschillende, die zich vermengen en wenden als zwermen insecten; zij schijnen je te roepen, je te lokken van ver.... van heel ver....”

Soms zijn het twee vijandige geesten; „zij winden zich op, slaan elkaar, hateren elkaar en gonzen verstoord; hun stem zwelt; zij schreeuwen, nu eens woedend, dan weer zacht”. — „En weer een ander maal zijn het noten, die elkaar liefhebben; de klanken heffen zich, zooals je met je armen doet, als je elkaar omhelst; zij zijn zacht en bevallig. Het zijn de goede geesten”.

Zoo loopt het kind in het woud der tonen; zoo begint de glans te trillen, die zijn leven zal belichten: de zonneglans der muziek....

W. E. ENGELKES.

PERS-SCHOUW.

Prof. Bouwman introduceert het merkwaardige en verheugende nieuwe blad „De Hongaarsche Heraut” aldus in „De Bazuin”:

De Gereformeerde broeders in Hongarije besloten een Hollandsche uitgave van de „Kalvinista Szemle” uit te geven onder den naam van „De Hongaarsche Heraut”.

Deze uitgave is van bijzondere beteekenis. Tot hiertoe was er in Nederland weinig kennis van de toestanden in Hongarije. Er was wel een band tusschen ons land en Hongarije, maar deze liep bijna uitsluitend over Utrecht, waar geregeld Hongaarsche studenten kwamen studeren.

Daardoor kwam het dat bijna al de Nederlandse theologische richtingen ook in Hongarije hebben nagewerkt. Maar deze invloed is niet wederkerig geweest. Nederland nam maar weinig of geen notitie van wat in Hongarije gebeurde.

Dit is in de laatste jaren eenigszins anders geworden. En de nauwere betrekking die is aangeknoopt werd mede aanleiding, dat onze Hongaarsche broeders het noodig oordeelden om onze Gereformeerde Kerken en onze Gereformeerden nader in te lichten over hun kerkelijk leven. Zij willen dat doen in de Nederlandse taal. Vandaar de uitgave van een maandblad, dat niet alleen als een spiegel de gewichtigere gebeurtenissen van het heden zal weergeven, maar ook wil inlichten omtrent de geschiedenis en het leven van de Hongaarsch-Gereformeerde Kerken.

Wij juichen de uitgave van dit blad toe. Er is een levendige belangstelling in ons land voor wat in Hongarije voorvalt, vooral sedert het bezoek der Nederlandse professoren en de oprichting van het comité voor de uitbreiding van Gods Koninkrijk in Hongarije, en sedert er een groot aantal Hongaarsche kinderen hier gastvrijheid vonden. De andere kennisgeving met de Hongaarsche Kerken heeft ons kerkelijk leven verrijkt. Wij hebben onze roeping om ook de gemeenschap der heiligen te oefenen beter verstaan. Onze gezichtskring is verbreed. Wij hebben met blijdschap opgemerkt hoe daar de oogen beginnen open te gaan voor de diepte en de schoonheid onzer Gereformeerde belijdenis. En daarom begroeten wij dit Hollandsche maandblad met bijzondere blijdschap.

Het eerste nummer is rijk aan inhoud. Prof. Dr. J. Kovács, de welsprekende Hoogleraar te Boedapest, tevens lid van het parlement, geeft een eerste artikel over: „De geschiedenis van de Hongaarsche Kerken”. Dr. Biberauer, de beminnelijke en trouw-gereformeerde directeur van het ziekenhuis Bethesda, licht ons volk over deze uitnemende stichting in. Daarna volgt de rubriek: Gemengde berichten.

In deze rubriek lezen wij, dat Dr. Biberauer en Dr. Van Galambos van 1—30 November in Nederland verbleven om lezingen te houden in het belang van Bethesda en van „De Hongaarsche Heraut”. Hun adres is: Meij. M. Verhij, Nassaustraat 42, Utrecht.

Wij hopen, dat deze Nederlandsche uitgave van „De Hongaarsche Heraut” aan het voorgenomen doel zal beantwoorden, en dat velen deze uitgave zullen steunen. De abonnementsprijs bedraagt één gulden per jaar. Indien in ons land een genoegzaam aantal abonnees genomen wordt zal dit blad tevens tot stem dien voor de Gereformeerde Kerken in Hongarije.

♦♦

Uit „de Hongaarsche Heraut” zelf nemen wij het inleidend artikel van Prof. Sebestyén over:

Ter inleiding.

Sinds mijn kerkelijk weekblad (de „Kalvinista Szemle” — „De Hongaarsche Heraut”) tot ondersteuning van de Geref. beweging in Hongarije verscheint, heeft men mij in Holland telkens gevraagd, om of berichten in het Duitsch of Hollandsch in de Hongaarsche uitgave van mijn weekblad te plaatsen, of als het mogelijk was, eens in de maand een afzonderlijke uitgave te doen verschijnen, die dan maandelijks een goed overzicht gaf van de gebeurtenissen in Hongarije op kerkelijk en vooral op Geref. kerkelijk gebied.

Wij hebben lang hierover nagedacht, en in aanmerking nemende de groote en nog steeds grooter wordende belangstelling, die in de laatste jaren juist onder de Nederlandse Gereformeerden voor ons volk en in het bijzonder voor onze Gereformeerde Kerken is ontwaakt, scheen het ons een niet nutteloos werk te zijn om een maandelijksche kleine periodiek uit te geven, die dan ons kerkelijk leven met het Nederlandsche in een, tot nu toe nog niet bestaande, nauwe aanraking zal brengen. Wij hopen, dat wij hierdoor ook een arbeid van kerkhistorische beteekenis verrichten. Want wel is het waar, dat op kerkelijk gebied tusschen de Nederlandse en Hongaarsche Gereformeerden al vele eeuwen lang contact is geweest, maar deze aanraking in den loop der geschiedenis was, naar onze meening, van den eenen kant te eenzijdig en van den anderen kant te beperkt.

De situatie was n.l. deze, dat wij, Hongaren, door onze in Utrecht studeerende Gereformeerde studenten steeds op de hoogte bleven van de Nederlandse kerkelijke toestanden en er hebben bijna al de Nederlandse theol. richtingen ook in Hongarije nagewerkt; maar deze invloed is niet wederkerig geweest en de Nederl. theologische wereld en het kerkelijk leven nam, en kon geen notitie nemen, van alles, wat bij ons in den loop der eeuwen gebeurde. Zoo kan men het dus verklaren dat bijna al de buitenlandse theol. werken, en zelfs de handboeken van kerkgeschiedenis, enz. betrekkelijk weinig of soms helemaal niets zeggen over Hongarije; en als zij iets geven, dan is dat te weinig, of soms minder juist uiteengezet.

In dezen ongezonden toestand moet eindelijk eens verandering komen en het wordt hoog tijd, dat de Nederlandse theologische wereld in haar eigen taal omtrent ons kerkelijk leven op de hoogte wordt gebracht. Met dit ideaal voor oogen, hebben wij besloten, om, met de hulp van verschillende Hongaarsche professoren en predikanten, die in Holland gestudeerd hebben, maandelijks een Hollandsche uitgave van ons weekblad te laten verschijnen, die niet alleen als een spiegel de gewichtigere gebeurtenissen van het heden zal weergeven, maar ook terug willen gaan in het verleden en hulp zal kunnen bieden aan iedereen, die iets meer wil weten van de geschiedenis en het leven van onze Hongaarsche Gereformeerde Kerken. Wij hopen, dat de Heere onzen arbeid rijklijk zal zegenen, zoodat ook door dit nietig blaadje in de harten van de Nederlandse Gereformeerden warme belangstelling en liefde voor onze Kerken moge gewekt worden.

♦♦

Over het onderwerp, dat wij tot voorwerp van onze actie gemaakt hebben, schrijft „De Hervorming” op een toon van tintelend optimisme:

Reformatie.

Den 31sten October zijn ons aller gedachten natuurlijk weer gericht geweest op het groote feit van Luther's optreden in Wittenberg. Wij hebben getoef in lang voorbijen tijd en gedacht aan wat wij de „Reformatie” plegen te noemen.

Maar reformatie is er in de wereld altijd, weinig is zoó blijvend als hervorming. Want leven en wereld zijn altijd in groei, alleen, in sommige tijden is de hervorming wel zeer evident.